

To Cite This Article: Akgün, M., & Yıldırım, S. (2023). Lise öğrencilerinin Türkiye'nin komşu ülkelerine yönelik bilgilerinin ve mekânsal imajlarının incelenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)* 50, 50-62.
<http://dx.doi.org/10.32003/igge.1364094>

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKİYE'NİN KOMŞU ÜLKELERİNE YÖNELİK BİLGİLERİNİN VE MEKÂNSAL İMAJLARININ İNCELENMESİ*

Investigating of High School Students' Knowledge and Spatial Images of Türkiye's Neighboring Countries

Metin AKGÜN^{ID}, Salih YILDIRIM^{**ID}

Öz

Coğrafya dersi öğretim programının temel amaçlarından birisi öğrencilerin coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin komşu ülkelerine (yakın çevre) ait mekânsal değerleri kavraması ve bu anlamda ülkesinin sahip olduğu potansiyel avantajların bilincine varmasıdır. Mekânsal değerleri kavramanın bir adım öncesinde öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkelerine yönelik bilgilerinin ve imajlarının belirlenmesi önem arz etmektedir. Zira doğru bilgi, doğru imajı; doğru imaj da doğru mekânsal değerleri beraberinde getirir. Bu bakış açısından hareketle çalışmada lise son sınıf öğrencilerinin Türkiye'ye kara sınıрыyla komşu ülkelere yönelik bilgilerinin ve imajlarının tahlil edilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmaya farklı okul türlerinde öğrenim gören 426 lise öğrencisi katılmıştır. Yazarlar tarafından hazırlanan anket aracılığıyla toplanan veriler, Excel ve SPSS aracılığıyla analiz edilmiş ve betimsel tarama desenine tabi tutulmuştur. Elde edilen sonuçlar, cinsiyet ve komşu ülkelerin isimlerini yazabilme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını; ancak okul türleri ile komşu ülkelerin adlarını yazmaları ve harita üzerinden toplam kaç ülkeyi gösterebildikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır. Sonuçlar, lise öğrencilerinin harita bilgilerinde eksiklikler/yanlışlıklar olduğunu, öğrencilerin hatalı ve doğru olmayan mekânsal imajlara sahip olduklarını ve kalıp bilgi ya da ön yargılarla tanımlamalar yaptıklarını göstermektedir. Buradan hareketle, coğrafya öğretim sürecinin, hedeflenen öğrenme çıktılarını sağlamak yerine, gündelik yaşamın ya da popüler kültürün etkisi altında kaldığı söylenebilir. Ülkemizi ve geleceğimizi nice cihetiyle (ekonomik, sosyal, siyasi) çok yakından ilgilendiren bu konuya ait araştırmaların daha geniş pencereden bir düşünce kuruluşu tarafından periyodik olarak raporlanması ve eğitim ve öğretim faaliyetlerinin özellikle coğrafya öğretiminin yeniden planlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Harita Bilgisi, Komşu Ülke, Mekânsal İmaj, Lise Öğrencileri, Coğrafya Öğretimi, Mekânsal Bilgi

Abstract

One of the main objectives of the geography curriculum is for students to comprehend the spatial values of Türkiye's neighboring countries (near environment), which is a country of geographical accumulation and synthesis, and to be aware of the potential advantages of the country. One step before comprehending spatial values, it is important to determine students' knowledge and image of Türkiye's neighboring countries. This is because the right knowledge brings the right image and the right image brings the right spatial values. From this point of view, this study aims to analyze the consciousness and images of senior high school students towards the countries neighboring Türkiye with land borders. A total of 426 high school students from different school types participated in the study. The data collected through the questionnaire prepared by the authors was analyzed through Excel and SPSS and subjected to a descriptive survey design. The results revealed that there was no statistically significant difference between gender and the ability to write the names of neighboring countries; however, there was a significant difference between school types and the ability to write the names of neighboring countries and the total number of countries on the map. The results show that high school students' map knowledge has deficiencies or mistakes, that students have inaccurate spatial images, and that they make definitions with stereotypes or prejudices. This situation clearly reveals that the geography teaching process is under the influence of daily life or popular culture instead of providing targeted learning outcomes. It is suggested that research on this issue, which closely concerns our country and our future in many aspects (economic, social, and political), should be reported periodically by a think tank from a much broader perspective and that education and training activities, especially geography teaching, should be re-planned.

Keywords: Map Knowledge, Neighboring Country, Spatial Image, High School Students, Geography Teaching

* Bu çalışma, Metin Akgün'ün, Dr. Öğretim Üyesi Salih Yıldırım danışmanlığında yürüttüğü yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** **Corresponding Author:** Dr. Öğr. Ü., Marmara Üniversitesi., ✉ salih.yildirim@marmara.edu.tr

GİRİŞ, KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR

Gündelik yaşamlarını sürdürdükleri dünyayı anlama, algılama ve tanımlama çabası içinde olan bireyler, deneyimledikleri mekânın dünya üzerindeki konumunun bilincine varabilmek, çevrelerindeki ülkeler hakkında yorum yapabilmek, devletler ve örgütler arasındaki sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi ilişkileri düşünüp değerlendirebilmek için mekânsal bilgiye ihtiyaç duyarlar (Köşker, 2020). Bu anlama ve tanımlama süreci, bireyin mekâna ait zihinsel haritasının, yani dolaylı olarak tutum ve davranışlarının şekillenmesine katkıda bulunur (Köşker, 2016). Mekânın idrak edilmesi ve yorumlanmasında küresel faktörler etkili olsa da komşu ülkelerle olan ilişkiler ve bölgesel etkenler, coğrafi yakınlıktan kaynaklanan nedenlerle daha fazla önem taşımaktadır. Özellikle kara sınırıyla birbirine bağlı komşu ülkeler, coğrafi zenginliklerden faydalanma potansiyeline sahiptir. Örneğin, Avrupa Birliği sınırları içinde konumlanan ülkeler arasındaki etkileşim, bilhassa kara bağlantılarıyla üst düzeydedir. Bu durum, komşu veya yakın ülke olmanın sağladığı avantajın iyi kullanılmasıyla açıklanabilir. Diğer yandan, Yeni Zelanda, Arjantin, Ekvator, Papua Yeni Gine gibi ülkeler, karasal olarak dünyanın arda kalan kara bağlantılarına uzaktır. Dolayısıyla bu ülkelerin kara bağlantısı kurabilecekleri komşu ülke sayısı çok azdır ya da hiç yoktur. Ancak Türkiye, Asya, Afrika ve Avrupa arasında konumlandığı için kıtalar arası yakınlaşma noktasında yer almaktadır ve bundan dolayı jeopolitik önemi büyüktür. Türkiye'nin stratejik konumunu ve sahip olduğu kaynakları daha etkili bir şekilde kullanması, var olan potansiyelini açığa çıkarması anlamında önemlidir.

Türkiye'nin komşu ülkeleriyle ilişkileri pek çok açıdan değişkenlik göstermektedir (Aslanlı, 2018; Aydın vd., 2022; Coşkun-Özer, 2019; Değirmenci, 2019; Kazel & Bayartan, 2021; Özşuer, 2012; Sandal vd., 2016; Ünlü & Edurmaz, 2018). Aydın vd.'nin 2022 yılında hazırlamış olduğu Türk dış politikası kamuoyu algıları araştırması raporu durumu özetler niteliktedir. Raporda katılımcıların %55'i Azerbaycan'ı %38'i Gürcistan'ı dost ülke olarak belirtirken; katılımcıların %36'sı Ermenistan'ı, %33'ü Yunanistan ve İran'ı, %32'si Irak'ı, %31'i ise Suriye'yi Türkiye'ye tehdit oluşturan ülke olarak betimlemektedir. Destekler biçimde öğretmen adaylarının Türkiye'nin komşu ülkelerine yönelik imajlarını inceleyen Köşker (2020), katılımcıların önyargılarla tanımlamalar yaptıklarını ve komşu ülkeler hakkındaki tanımlamaların dost-düşman ülkeler anlayışından beslendiğini vurgulamaktadır. Bu imaj üzerinde çalışmaların yapıldığı yıllarda bu ülkelerle olan siyasi, ekonomik ve askeri gibi konulardaki sorunlarımızın etkili olabileceği düşünülmektedir. Farklı kültürler ya da ülkelere yönelik geliştirilmiş kalıplaşmış fikirler ya da tutumlar sadece bilişsel süreçlerin değil ağırlıklı olarak duyuşsal süreçlerin de bir ürünüdür. Bu şekildeki önyargılar, farklı ülkelere yönelik ayrımcılık, saldırganlık gibi davranışsal boyutlara ulaşabilmektedir (Balcı & Tuncel, 2017; Blum, 2004). Mekânlar hakim kimlikler ile kodlandığı için bunlarla özdeşleşen bireyler kendilerinin ayrıcalıklı olduğunu düşünmektedirler ve bu sebeple kişi, azınlık grup ve topluluklarla mekân ya da fiziki olarak yakın olmalarına rağmen sosyal mesafe olarak alabildiğine uzaktırlar (Bilgili, 2020; Cresswell, 2014; Downs & Stea, 2011; Van Manen, 2016).

Coğrafya, insan ve mekânı birbirine geçmiş içli dışlı olma hali olarak nitelendiren; tüm olay, olgu ve faaliyetleri mekânsal perspektiften irdeleyen; insan-mekân etkileşiminin yol açtığı sonuçları anlamaya, yorumlamaya ve açıklamaya çalışan bir disiplindir (Bilgili & Kocalar, 2020). Disiplinler arası bir yaklaşımla kişiliğin ve bilincin kemâlâta erme yolculuğunda lise mezunu öğrencilerden yeterli düzeyde bilince sahip olmaları beklenmektedir. Coğrafya disiplini özelinde ise kemâlâta erme yolculuğunun en hayati becerilerinden birisi mekânsal düşünmedir. Mekânsal düşünme; *mekânsal yetenek*, *mekânsal akıl yürütme*, *mekânsal biliş*, *mekânsal kavramlar*, *mekânsal zekâ*, *çevre bilinci* ve *bilişsel haritalama* gibi birçok kavramı geniş bir yelpazede ele alan çok yönlü bir beceriyi temsil etmektedir (Ünlü & Yıldırım, 2017). Mekânsal düşünmeyi oluşturan tüm bu kavramların ortak bir paydada buluşması ve mekânsal düşünmenin alt bileşenleriyle birlikte hak ettiği değeri elde etmesi, aynı zamanda harita becerileriyle yakından ilişkilidir. Küçük bir köy haline dönüşen gezegenimizde öğrencilerin harita becerilerini kazanmaları ve bu becerileri kullanarak mekâna ilişkin başta ekonomik, siyasi, kültürel ve turistik açıdan olmak üzere belli bir düzeyde analiz, sentez ve nihayetinde doğru bilgiler öncülüğünde değerlendirme yapabiliyor olmaları gerekmektedir (Kaya, 2014).

2018 yılı coğrafya dersi öğretim programının genel felsefesi ve genel amaçlarından biri olan on üçüncü maddede öğrencilerin "coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak ülkesinin

sahip olduğu potansiyel bilincine varması” amaçlanmaktadır. Ülkelerin birbirleri arasındaki ilişkiler muhtelif değişkenlere göre (ticari, turistik, kültürel vb.) çeşitlilik gösterdiğinden Türkiye'nin komşu ülkeleriyle tarihi, kültürel, ekonomik ve ticari ilişkileri, birlikte değerlendirilmektedir. Bir başka deyişle disiplinler arası geçirgenliğin oldukça fazla olduğu komşu ülkeler kavramı konusu bir sınıf düzeyinde bir konu başlığıyla ele alınmamaktadır. Dolayısıyla komşu ülkeler konusu coğrafya dersi öğretim programında öğrencinin sınıf derecesine göre dokuzuncu, onuncu, on birinci ve on ikinci sınıflarda farklı açılardan irdelenmektedir (CDÖP, 2018). Bu durum komşu ülkeler kavramının tanımıyla yakından ilişkili olduğundan, mekânsal dinamikler öncelikle yerel, bölgesel ve akabinde küresel ölçekli etkileşime sebep olmaktadır. Bu anlamda komşu ülkeler arasındaki temasların daha da bir önem arz ettiği söylenebilir (Köşker, 2020).

Literatür incelendiğinde konunun günümüze kadar farklı çalışmalarla ele alındığı gözlenmektedir. Konunun hangi açılardan nasıl irdelendiğine yönelik ayrıntılı bilgiler Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1. Akademik Çalışmalara Ait Bilgiler

Akademik Çalışmaların Başlıkları	Yöntem	Çalışma Grubu	Katılımcı Sayısı	Atf Bilgisi
Türk öğrencilerin zihin haritalarında İslam ülkeleri	Nitel	Öğretmen adayları	400	(Tunçel, 2002)
Coğrafya eğitimi öğrencilerinin Türk Dünyası algıları	Nitel	Öğretmen adayları	200	(Alım, 2009)
Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Avrupa, Ortadoğu ve Türkiye’ye komşu ülkelere ilişkin algıları	Nitel	Öğretmen adayları	10	(Yılmaz & Yiğit, 2010)
Türk-Yunan ilişkilerinde “biz” ve “öteki” önyargıların dinamikleri	Nitel	Kitaplar	-	(Özsüer, 2012)
Öğretmen adaylarının Ortadoğu tasavvurları üzerine bir araştırma	Nitel	Öğretmen adayları	55	(Köşker, 2016)
Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Ortadoğu coğrafyası hakkındaki farkındalıkları	Nitel	Öğretmen adayları	100	(Şahin & Çoban, 2018)
Öğretmen adaylarının zihin/taslak haritalarına göre Türkiye’nin çevresindeki ülkeler	Nitel	Öğretmen adayları	250	(Köşker, 2019)
Öğretmen adaylarının Türkiye’ye komşu ülkelere ilişkin imajları	Nitel	Öğretmen adayları	90	(Köşker, 2020)

Tablo 1, akademik çalışmaların daha çok öğretmen adaylarının *algı/söylem/imağ/zihin haritası* vb. öğelerinin ortaya çıkarılmasına yoğunlaştığını; dolayısıyla bu konu üzerinde yürütülmüş olan araştırmaların nitel verilere ve analizlere dayandığını göstermektedir. Gerek bölgesel gerek küresel etkileri bağlamında komşu ülkelerin hangilerinin olduğunun bilinmesi ve bu ülkelere yüklenen anlamların ortaya çıkarılması önemlidir. Bu bağlamda lise öğrencilerinin Türkiye'nin komşu ülkelerine ilişkin bilgi durumlarının ve zihinsel kodlarının belirlenmesi geçmiş, günümüz ve gelecek adına farkındalığın oluşturulması bakımından önem arz etmektedir. Türkiye’ye kara sınıрыyla komşu ülkelere ilişkin lise son sınıf öğrencilerinin bilgilerinin ve imajlarının araştırılmasıyla literatürdeki boşluğun doldurulacağı ümit edilmektedir. Buradan hareketle çalışmanın alt problemleri aşağıdaki gibidir:

- Öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkelerini bilme ve haritada gösterebilme durumları nasıldır?
- Öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkelerine yönelik mekânsal imajları nelerdir?
- Öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkelerini haritada gösterebilmeleri cinsiyete ve okul türlerine göre farklılık gösteriyor mu?

YÖNTEM

Bu çalışma, Türkiye’ye kara sınıрыyla komşu ülkeler hakkında lise son sınıf öğrencilerinin bilgilerinin ve imajlarını belirlemeyi amaçladığı için betimsel tarama deseniyle yürütülmüştür. Çalışmanın örneklemini 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Ümraniye ilçesi lise kurumlarında öğrenimlerine devam eden 426 on ikinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklem grubu, gönüllülük ilkesi temelinde şekillenmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan

ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Öğrencilerin belirlenmesinde dikkate alınan ölçüt, öğrencilerin on ikinci sınıfta olmalarıdır. Katılımcılara ait okul türü ve cinsiyet bilgileri yüzdeleriyle birlikte Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2. Örnekleme Ait Demografik Bilgiler

Okul Adı ve Türü	Cinsiyet			
	Erkek (n)	%	Kadın (n)	%
Anadolu Lisesi	91	54	76	46
Fen Lisesi	16	64	9	34
İmam Hatip Lisesi	35	48	37	52
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	30	73	11	27
Özel Okul	66	56	51	44
Toplam	240	56	186	44

Verilerin toplanması sürecinde yazarlar tarafından geliştirilen anket formu katılımcılara dağıtılmıştır. Anket formunun ilk bölümünde katılımcıların demografik bilgilerini (cinsiyet, okul türü) belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır. Formun ikinci bölümünde ise araştırmacılar tarafından geliştirilen 3 adet yapılandırılmış açık uçlu soru yer almaktadır. Anketin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .941 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, verilerin güvenilir olduğuna işaret etmektedir. Çalışma kapsamında verilerin analizi için SPSS 23 veri analiz programı kullanılmıştır. Veriler, normallik dağılımının test edilmesi amacıyla Kolmogorov-Smirnov testine tabi tutulmuştur. Bu test, veri dağılımının normal dağılım özellikleri gösterip göstermediğini değerlendirmek için kullanılan istatistiksel bir testtir. Buna göre anket normal dağılıma uygun olmadığı için parametrik testler yerine non-parametrik (parametrik olmayan) testler; bağımsız örneklem t-testi yerine Mann-Whitney U testi, ANOVA (Varyans analizi) yerine Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Kategorik değişkenlerin analizi için ise ki kare testine başvurulmuştur. Bu testler, çalışmanın veri analizi aşamasında kullanılarak ilgili değişkenler arasındaki ilişki ve farklılıkların istatistiksel olarak değerlendirilmesini sağlamıştır. Açık uçlu cevaplar ise araştırmacılar tarafından Excel aracılığıyla kategorilere ayrılarak sayısallaştırılmış ve ifadelerle ve frekans değerleriyle yorumlanmıştır.

BULGULAR

Öğrencilerin Türkiye'nin Komşu Ülkelerini Bilme ve Haritada Gösterebilme Durumları

Öğrencilerin komşu ülkeleri tablo üzerinde yazabilmelerine ve harita üzerinde doğru bir şekilde gösterebilmelerine dair bulgular, Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin Komşu Ülke Bilgilerine Yönelik Bilgiler

Ülkeler	Tabloda yazmış		Tabloda yazmamış		Haritada doğru göstermiş		Haritada yanlış göstermiş	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Yunanistan	344	80.7	82	19.3	212	49.8	214	50.2
Bulgaristan	314	73.4	112	26.6	209	49.06	217	50.94
Gürcistan	311	73.0	115	27	230	54.01	196	45.99
Ermenistan	272	63.9	154	36.1	181	42.46	245	57.54
Azerbaycan	315	73.9	111	26.1	156	36.62	270	63.38
İran	294	69.1	132	30.9	191	44.86	235	55.14
Irak	324	76.1	102	23.9	235	55.14	191	44.86
Suriye	367	86.2	59	13.8	269	63.08	157	36.92

Tablo 3'te sunulan tabloda yazılan ülkelerin oranı daha fazladır. Her ülkenin tablodaki yazılan ve yazılmayan ülke sayılarına göre yüzdesi farklıdır, bu da ülkeler arasında değişkenlik olduğunu göstermektedir. Tabloda en çok yazılan ülkeler Suriye,

Yunanistan ve Irak iken en az yazılan ülkeler ise Ermenistan, Bulgaristan ve Azerbaycan'dır. Ayrıca, haritada doğru gösterme ve yanlış gösterme oranları ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Suriye en yüksek oranda haritada doğru gösterilen ülke olarak öne çıkmaktadır. Diğer ülkelerde ise yanlış gösterme oranları daha yüksektir. Irak ve Gürcistan, haritada doğru gösterme oranı daha yüksek olan diğer ülkelerdir. Azerbaycan, Ermenistan ve Bulgaristan, haritada yanlış gösterme oranı daha yüksek olan ülkelerdir. Buna göre öğrencilerin komşu ülkeleri tabloda yazmaya yönelik bilgileri, haritada komşu ülkeleri gösterme becerilerine kıyasla daha iyi durumdadır. Bu bulgular, haritada ülkelerin konumlarının doğru belirlenmesi için daha fazla emek harcanması gerektiğini göstermektedir. Tablo 4'te, öğrenciler tarafından Türkiye'nin komşusu olarak belirtilen ülkeler ancak gerçekte Türkiye'nin komşusu olmayan ülkeler yer almaktadır.

Tablo 4. Öğrencilere göre Türkiye ile Kara Sınırı Olan Diğer Komşu Ülkeler

Ülkeler	f
Ukrayna	9
Romanya	6
KKTC, Türkmenistan	4
Kıbrıs, Rusya	3
Macaristan, Doğu Türkistan, Suudi Arabistan, Almanya, Mısır, Kazakistan	2
Dağıstan, Karadağ, Arnavutluk, Afganistan, Ürdün, Fransa, Libya, Japonya, Moldova, ABD, Dubai, Sırbistan, Lübnan, İsviçre	1

Tablo 4, öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkeleri hakkında eksik/yanlış bilgilere sahip olduklarını göstermektedir. Özellikle Dağıstan, Karadağ, Arnavutluk, Afganistan, Ürdün, Fransa, Libya, Japonya, ABD, Dubai, Sırbistan ve Lübnan gibi ülkelerin komşu olarak belirtilmiştir. Tablo 5'te, öğrencilerin kaç komşu ülkenin konumunu haritada gösterebildiğine yönelik bilgiler yer almaktadır.

Tablo 5. Öğrencilerin Kaç Komşu Ülkeyi Doğru Haritada Konumlandırdıklarına Yönelik Bilgiler

Kaç ülkenin konumunu haritada belirttiği	f	%
Hiçbir ülkenin konumunu haritada doğru belirtmedi.	127	29.81
Bir ülkenin konumunu haritada doğru belirtti.	28	6.57
İki ülkenin konumunu haritada doğru belirtti.	19	4.47
Üç ülkenin konumunu haritada doğru belirtti.	27	6.35
Dört Ülkenin konumunu haritada doğru belirtti.	23	5.41
Beş ülkenin konumunu haritada doğru belirtti.	23	5.41
Altı ülkenin konumunu haritada doğru belirtti.	26	6.10
Yedi ülkenin konumunu haritada doğru belirtti.	37	8.68
Sekiz ülkenin konumunu haritada doğru belirtti.	116	27.23
Toplam	426	100

Tablo 5'e göre, öğrencilerin büyük bir kısmı (%29.81) hiçbir ülkenin konumunu haritada doğru belirleyememiştir. Diğer yandan, öğrencilerin bir kısmı (%6.57) sadece bir ülkenin konumunu doğru belirleyebilmiştir. İki ülkenin konumunu doğru belirleyenlerin oranı ise daha düşüktür (%4.47). Ancak, sekiz ülkenin konumunu doğru belirleyebilen öğrenci sayısı fazladır (%27.23). Bu veriler, harita becerilerinin öğrenciler arasında önemli bir değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin Türkiye'nin Komşu Ülkelerine Yönelik Mekânsal İmajları

Öğrencilerin mekânsal imajlarını belirlemek amacıyla elde edilen hangi komşu ülkelere ne sebeple seyahat etmek istediklerine yönelik bilgiler, Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6: Öğrencilerin En Çok Seyahat Etmek İstedikleri Komşu Ülkeler ve Nedenleri

Ülkeler	f	Neden seyahat etmek istiyorlar?
Yunanistan	172	<i>AB üyesi, Yunan mitolojisi, adalar, Atatürk, düşman, tarih, Selanik</i>
Azerbaycan	140	<i>Azerbaycan Türkleri, kardeşlik, yemekler, dini benzerlikler</i>
Bulgaristan	122	<i>Osmanlı eserleri, Bulgar Türkleri, yemekler, AB, ucuzluk, Sofya, kültürel öğeler</i>
Gürcistan	73	<i>Ali ve Nino heykelleri, ucuzluk, bir şeyler satın almak, akraba bağları, Türkiye'ye yakınlığı, kumar, Batum şehri</i>
Suriye	57	<i>Savaş sonrası Suriye'yi görmek, ailevi nedenler, kadim şehir Şam, araştırma ve inceleme, intikam</i>
İran	35	<i>Doğu topraklarını görmek, İran mimarisi, İran kültürü, tren yolculukları, Fars diline karşı olan merak, ekonomik kriz</i>
Irak	21	<i>Erbil, Bağdat, kültürel öğeler, kaçakçılık</i>
Ermenistan	14	<i>Ağrı Dağını daha iyi görebilmek, Osmanlı mirası, savaşmak</i>

Tablo 6'ya göre, Yunanistan, Türk öğrenciler arasında seyahat edilmek istenen en popüler komşu ülkedir. Öğrencilerin Yunanistan'a gitme nedenleri arasında *AB üyeliği, Yunan mitolojisi, adalar, Atatürk* gibi kültürel ve tarihi etmenler yer almaktadır. Azerbaycan, *Türk kardeşliği* ve *dini benzerlikler* gibi bağlar nedeniyle tercih edilen bir destinasyon olarak öne çıkmaktadır. Bulgaristan, *Osmanlı eserlerini görmek, Bulgar Türkleri ile iletişim kurmak, yerel yemekleri denemek* ve *AB üyeliği* nedeniyle cazip bir seçenek olarak görünmektedir. Gürcistan'a seyahat sebepleri arasında *kültürel öğeler, alışveriş yapma, Türkiye'ye yakınlık* ve *kumar* gibi faktörler etkili olmaktadır. Suriye, *savaş sonrası ziyaret, aile bağları, tarihi Şam şehri* ve *araştırma* gibi nedenlerle ilgi görmektedir. İran'a seyahat etmek isteyen öğrenciler, *Doğu topraklarını görmek, İran mimarisi ve kültürünü deneyimlemek, Fars diline ilgi duymak* ve *ekonomik krizi* anlamak gibi nedenlerle ilgi göstermektedir. Irak'a olan imaj, özellikle *Erbil ve Bağdat'ı ziyaret etme* amacı güdülerek, kültürel bağlar ve yerel öğelerle ilişkilendirilmektedir. Ermenistan, öğrenciler arasında daha az ilgi gören destinasyondur. Bu ülkeye olan ilgi, *Ağrı Dağı'nın daha iyi görülmesi, Osmanlı mirası* ve *savaş* gibi nedenlerle sınırlıdır. Yunanistan ve Ermenistan'a yönelik ise öğrencilerde *düşman* imajı bulunmaktadır.

Öğrencilerin Cinsiyete ve Okul Türlerine Göre Türkiye'nin Komşu Ülkelerini Haritada Gösterebilme Durumları

Cinsiyet değişkenine göre, öğrencilerin komşu ülkelerin isimlerini yazabilme ve harita üzerinde ülkeleri gösterebilmelerine yönelik bilgiler Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Cinsiyete göre MWU Testi Analiz Sonuçları

DEĞİŞKENLER	Cinsiyet	N	SIRA ORTALAMA	U	p
Kaç komşu ülkenin ismini yazabildiler?	Kadın	186	206.01	20885	0,399
	Erkek	240	215.75		
Harita üzerinden toplam kaç ülkeyi bilebildiler?	Kadın	186	204.80	20662,5	0,309
	Erkek	240	216.68		

* p ≤ 0.05

Tablo 7'ye göre, cinsiyet ve komşu ülkelerin isimlerini tabloda yazabilme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p = 0,399). Cinsiyet ve harita üzerinde ülkeleri gösterebilme arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p = 0,309). Bu sonuçlar, cinsiyetin tabloda yazabilme ve haritada konumlandırabilme anlamında önemli bir etkisi olmadığını göstermektedir. Tablo 8, öğrencilerin hangi komşu ülkelerin adlarını doğru veya yanlış yazdıklarını cinsiyetlerine göre analiz etmektedir.

Tablo 8. Cinsiyet Değişkenine göre ki-kare Analiz Sonuçları

Ülkeler	χ^2	p		Erkek	Kadın	n
Yunanistan	1.19	0,275	Yanlış cevapladı	115	99	214
			Doğru cevapladı	125	87	212
Bulgaristan	1.51	0.219	Yanlış cevapladı	116	101	217
			Doğru cevapladı	124	85	209
Gürcistan	1.66	0.198	Yanlış cevapladı	104	92	196
			Doğru cevapladı	136	94	230
Ermenistan	0.51	0.473	Yanlış cevapladı	135	110	245
			Doğru cevapladı	105	76	181
Azerbaycan	1.57	0.210	Yanlış cevapladı	146	124	270
			Doğru cevapladı	94	62	156
İran	0.05	0.820	Yanlış cevapladı	133	102	235
			Doğru cevapladı	107	84	191
Irak	0.50	0.478	Yanlış cevapladı	104	87	191
			Doğru cevapladı	136	99	235
Suriye	1.03	0.311	Yanlış cevapladı	84	73	157
			Doğru cevapladı	156	113	269

* $p \leq 0.05$

Tablo 8'e göre, haritada öğrencilerin hangi ülkeyi doğru ya da yanlış cevapladıkları tüm ülkelerde cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. En çok yanlış ve doğru konumlandırılan ülkelere ait bilgiler ise şu şekildedir. 426 öğrencinin 270'i Azerbaycan'ı (%63) ve 245'i Ermenistan'ı (%58) haritada yanlış konumlandırmışlardır. 426 öğrencinin 269'u Suriye'yi (%63) ve 235'i Irak'ı (%55) haritada doğru konumlandırmışlardır. Okul türü değişkenine göre ki-kare sonuçları Tablo 9'da gösterilmektedir.

Tablo 9. Okul Türü Değişkenine göre ki-kare Analiz Sonuçları

Ülkeler	χ^2	p		İmam Hatip Lisesi	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Özel Lise	n
Yunanistan	19.19	0.001	Yanlış cevapladı	52	73	10	19	60	214
			Doğru cevapladı	20	96	16	23	57	212
Bulgaristan	29.17	0.000	Yanlış cevapladı	56	71	9	20	61	217
			Doğru cevapladı	16	98	17	22	56	209
Gürcistan	28.87	0.000	Yanlış cevapladı	53	71	9	13	50	196
			Doğru cevapladı	19	98	17	29	67	230
Ermenistan	25.18	0.000	Yanlış cevapladı	56	83	10	20	76	245
			Doğru cevapladı	16	86	16	22	41	181
Azerbaycan	14.33	0.006	Yanlış cevapladı	58	97	13	25	77	270
			Doğru cevapladı	14	72	13	17	40	156
İran	18.60	0.001	Yanlış cevapladı	49	78	13	18	77	235
			Doğru cevapladı	23	91	13	24	40	191
Irak	12.30	0.015	Yanlış cevapladı	45	71	12	14	49	191
			Doğru cevapladı	27	98	14	28	68	235
Suriye	16.87	0.002	Yanlış cevapladı	41	59	8	10	39	157
			Doğru cevapladı	31	110	18	32	78	269

* $p \leq 0.05$

Tablo 9'a göre haritada öğrencilerin hangi ülkeyi doğru ya da yanlış gösterdikleri okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Özel Lise okul türleri diğerlerinden ayrılmaktadır. Okul türü değişkenine göre KWH sonuçları Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10. Okul Türüne göre KWH Testi Analizi Sonuçları

	Okul Türü	N	SIRA ORTALAMA	X ²	SD	P'
Kaç komşu ülkenin ismini yazabildiler?	İmam Hatip Lisesi	72	154,52	58,277	4	0,000
	Anadolu Lisesi	169	250,40			
	Fen Lisesi	26	304,04			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	42	171,73			
	Özel Lise	117	191,37			
Harita üzerinden toplam kaç ülkeyi bilebildiler?	İmam Hatip Lisesi	72	155,16	22,564	4	0,000
	Anadolu Lisesi	169	230,91			
	Fen Lisesi	26	238,81			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	42	230,65			
	Özel Lise	117	212,47			

* $p \leq 0.05$

Tablo 10, öğrencilerin okul türleri ile komşu ülkelerin adlarını yazma becerileri ve harita üzerinden toplam kaç ülkeyi göstermeleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. İmam Hatip Lisesi öğrencileri, diğer okul türlerine göre daha düşük bir ortalama elde etmişlerdir, bu da komşu ülkelerin isimlerini daha az yazabildikleri anlamına gelmektedir. Anadolu Lisesi, Özel Lise ve Fen Lisesi öğrencileri ise diğer okul türlerine göre daha yüksek bir ortalama elde etmişlerdir, bu da komşu ülkelerin isimlerini daha iyi bildiklerine işaret etmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmamız, lise son sınıf öğrencilerinin Türkiye'ye kara sınırıyla komşu ülkelere yönelik bilgilerinin ve imajlarının incelenmesi amacıyla yürütülmüştür. Öğrencilerin komşu ülkelerin adlarını tabloya yazabilme ve harita üzerinde doğru gösterebilme becerileri incelendiğinde, genel olarak, öğrencilerin komşu ülkeleri tabloya yazma becerileri, harita üzerinde ülkeleri doğru gösterebilme becerilerine kıyasla daha iyi durumdadır. Tabloda en çok yazılan ülkeler *Suriye*, *Yunanistan* ve *Irak* iken en az yazılan ülkeler ise *Ermenistan*, *Bulgaristan* ve *Azerbaycan*'dır. Bu durum, örneklem grubu farklılık gösterse de diğer iki çalışmanın (Köşker, 2019; Köşker, 2020) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla lisede edinilen bilgilerin farklı örneklem grubunda da benzerlik gösterdiği söylenebilir. Suriye ve Irak, haritada gösterilme konusunda daha başarılıdır. Bununla birlikte öğrenciler, Türkiye'nin komşu ülkeleri hakkında yanlış ya da eksik bilgilere sahiptir. *Dağıstan*, *Karadağ*, *Arnavutluk*, *Afganistan*, *Ürdün*, *Fransa*, *Libya*, *Japonya*, *ABD*, *Dubai*, *Sırbistan* ve *Lübnan* gibi ülkelerin komşu olarak belirtilmesi, bunun açık bir kanıtıdır. Önemli bir grup öğrenci (%27.23) sekiz ülkenin konumunu haritada doğru bir şekilde belirleyebilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin çoğunluğu (%29.81) hiçbir ülkenin konumunu haritada doğru belirleyememiştir. Bazı öğrenciler ise sadece bir, iki, üç, dört, beş, altı ya da yedi ülkenin konumunu doğru belirleyebilmiştir. İslam ülkelerinin taslak harita çizimi konusunda çalışma yürüten Tunçel'e (2002) göre de öğrencilerin harita becerileri zayıftır. Bahsi geçen değişkenler ele alındığında, harita becerileri anlamında öğrenciler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Lise öğrencilerinin mekânsal imajları en çok seyahat etmek istedikleri komşu ülke üzerinden incelenmiş ve *Yunanistan* öğrencilerin en çok seyahat etmek istedikleri ülke olarak belirlenmiştir. Bunun nedenleri arasında *AB üyeliği*, *Yunan mitolojisi*, *adaları*, *Atatürk* gibi tarihi ve kültürel unsurlar bulunmaktadır. Diğer seyahat etmek istenilen ülkeler arasında sırasıyla *Azerbaycan*, *Bulgaristan*, *Gürcistan* ve *Suriye* yer almaktadır. Alım'a (2009) göre de Azerbaycan ikili ilişkiler açısından Türkiye'ye en yakın ülkelerden birisidir. Ancak, Yunanistan ve Ermenistan'a yönelik olumsuz düşünceler de bulunmaktadır. Bu durum diğer üç çalışmayla Köşker (2020), Özşuer (2012) ve Yılmaz & Yiğit (2010) benzerlik göstermektedir. Yine benzer şekilde Aydın vd.'nin (2022) hazırlamış olduğu "Kantitatif Araştırma Raporu: Türk Dış Politikası Kamuoyu Algıları Araştırması"

başlıklı raporda da Yunanistan ve Ermenistan, katılımcılar tarafından Türkiye'ye tehdit oluşturan ülkeler sıralamasında ABD ve İsrail'den sonra ilk sıralarda yer almaktadır. Sonuç olarak, öğrencilerin komşu ülkelere yönelik seyahat istekleri, kültürel, tarihi ve coğrafi faktörlerden etkilenmektedir.

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin komşu ülkelerin isimlerini yazma ve harita üzerinde doğru gösterme becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Benzer şekilde haritada öğrencilerin hangi ülkeyi doğru ya da yanlış cevapladıkları tüm ülkelerde cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte haritada öğrencilerin okul türüne göre hangi ülkeyi doğru ya da yanlış gösterdikleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Benzer bir biçimde öğrencilerin komşu ülkelerin adlarını yazma becerileri ve harita üzerinden toplam kaç ülkeyi gösterdikleri okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Sonuçlar, öğretim süreci çıktılarının, lise öğrencilerine kazandırılması öngörülen bilgi ve imajdan ziyade, gündelik yaşam ve popüler kültürden etkilendiğini göstermektedir. Öğretim sürecinin coğrafi bilgiden beslenmesi için öğrencilerin coğrafya öğretmenlerinden doğru bilgiyi edinmesi, akabinde doğru bir imaja sahip olması ve böylece zihinlerinde olması gereken mekânsal değerlendirmeyi yapabiliyor olmaları gerekmektedir. Ayrıca çalışmada irdelenen konu, genel kültür bilgileri ve imajları olarak da değerlendirilebileceğinden işveren, mühendis ve doktor vb. tüm meslek gruplarını da yakinen ilgilendirmektedir. Ülkemizi ve geleceğimizi nice cihetiyle ilgilendiren bu konuya ait araştırmaların bir düşünce kuruluşu tarafından periyodik olarak raporlanması ve buradan elde edilecek sonuçlara binaen ülkemizin eğitiminin ya da coğrafya eğitiminin gözden geçirilmesi önerilmektedir.

| EXTENDED ABSTRACT |

Investigating of High School Students' Knowledge and Spatial Images of Türkiye's Neighboring CountriesMetin AKGÜN^{ID}, Salih YILDIRIM^{ID}**INTRODUCTION**

Individuals who are in an effort to understand, perceive, and define the world in which they live their daily lives need spatial knowledge in order to be aware of the location of the space they experience in the world, to comment on the countries around them, and to think about and evaluate the social, cultural, economic, and political relations between states and organizations (Köşker, 2020). Although global factors are effective in the comprehension and interpretation of space, relations with neighboring countries and regional factors are more important due to geographical proximity. Especially neighboring countries connected by land borders have the potential to benefit more from geographical richness. For example, the interaction between countries located within the European Union is particularly high due to land connections. This can be explained by making good use of the advantage of being a neighboring or close country. On the other hand, countries such as New Zealand, Argentina, Ecuador, and Papua New Guinea are far from the world's main center of gravity. Therefore, these countries have few or no neighboring countries with which they can establish land connections. Türkiye, on the other hand, is located at the point of intercontinental convergence as it is situated between Asia, Africa, and Europe. Türkiye's more effective use of its strategic position and resources means unlocking its potential in many ways.

In the thirteenth order, which is one of the general philosophy and general objectives of the 2018 geography curriculum, it is aimed at helping students "*comprehend the location characteristics of Türkiye, a country of geographical accumulation and synthesis, in terms of regional and global relations, and become aware of the potential of their country*". Since the relations between countries vary according to various variables (commercial, touristic, cultural, etc.), Türkiye's historical, cultural, economic, and commercial relations with its neighboring countries are evaluated together. In other words, the concept of neighboring countries, which has a high degree of interdisciplinary permeability, is not handled with a subject heading at a class level. Therefore, the subject of neighboring countries is examined from different perspectives in the ninth, tenth, eleventh, and twelfth grades according to the grade level of the student in the geography course curriculum (CDÖP, 2018). This situation is closely related to the definition of the concept of neighboring countries. Spatial dynamics lead to local, regional, and global interactions. In this sense, it can be said that contacts between neighboring countries are even more important (Köşker, 2020).

Knowing which neighboring countries are in the context of both regional and global effects and revealing the meanings attributed to these countries is an important indicator of how Türkiye will shape its relations with its neighboring countries in the coming years. In this context, determining the knowledge status and mental codes of high school students about Türkiye's

neighboring countries is important in terms of creating awareness for the past, present, and future. We hope that the gap in the literature will be filled by investigating the state of consciousness and images of senior high school students about the countries neighboring Türkiye with land borders. From this point of view, the sub-problems of the study are as follows:

- How is the students' knowledge about identifying Türkiye's neighboring countries and showing them on a map?
- What are students' spatial images of Türkiye's neighboring countries?
- Do students' abilities to show Türkiye's neighboring countries on a map differ according to gender and school type?

METHOD

This study was conducted with a descriptive survey design as it aims to determine the state of consciousness and images of senior high school students about the countries neighboring Türkiye with land borders. The sample of the study consists of 426 twelfth grade students who continue their education in high school institutions in the Ümraniye district of İstanbul province in the 2021–2022 academic year. The sample group was shaped on the basis of the principle of volunteerism. Criterion sampling, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the participants. The criterion taken into consideration in determining the students was that they were in the twelfth grade.

During the data collection process, the questionnaire form developed by the authors was directed to the participants. In the first part of the questionnaire form, there were questions to determine the demographic information of the participants (gender, school type). The second part of the form included three structured, open-ended questions developed by the researchers. The Cronbach alpha reliability coefficient of the questionnaire was calculated as .941. This value indicates that the data is reliable. Within the scope of the study, SPSS 23 data analysis program was used for data analysis. The data were subjected to the Kolmogorov-Smirnov test to test the normality distribution. This is a statistical test used to evaluate whether the data distribution shows normal distribution characteristics. Accordingly, since the questionnaire was not suitable for a normal distribution, non-parametric tests were used instead of parametric tests; the Mann-Whitney U test was used instead of an independent sample t-test; and the Kruskal-Wallis test was used instead of an ANOVA (analysis of variance). A chi-square test was used for the analysis of categorical variables. These tests were used in the data analysis phase of the study to statistically evaluate the relationships and differences between the relevant variables. The analyzed values were transformed into tables and presented to the readers. The remaining open-ended responses were categorized and quantified by the researchers through Excel and interpreted with expressions and frequency values.

RESULTS AND DISCUSSION

Our study was conducted to examine the awareness and image of senior high school students about the countries neighboring Türkiye with land borders. When the students' ability to write the names of neighboring countries in the table and to show them correctly on the map was examined, in general, the students' ability to write neighboring countries in the table was better than their ability to show them correctly on the map. While Syria, Greece, and Iraq were the most frequently written countries in the table, Armenia, Bulgaria, and Azerbaijan were the least frequently written countries. This situation is similar to the results of two other studies (Köşker, 2019; Köşker, 2020). Especially Syria and Iraq are more successful in being shown correctly on the map. However, students have incorrect or incomplete information about Türkiye's neighboring countries. In particular, the fact that countries such as Dagestan, Montenegro, Albania, Afghanistan, Jordan, France, Libya, Japan, USA, Dubai, Serbia, and Lebanon were mentioned as neighbors shows that students have incorrect information about the geographical location of countries. The majority of the students could not correctly identify the location of any country on the map. Some students were only able to correctly identify the location of one, two, three, four, five, six, or seven countries. However, a significant group of students (27.23%) were able to correctly identify the locations of eight countries on the map.

Greece is the neighboring country that students want to travel to the most. The reasons for this are historical and cultural factors such as EU membership, Greek mythology, islands, and Atatürk. Azerbaijan, Bulgaria, Georgia, and Syria are the other countries that students would like to travel to. According to Alım (2009), Azerbaijan is one of the closest countries to Türkiye in terms of bilateral relations. However, there are also negative opinions towards Greece and Armenia. This situation is similar to three other studies Köşker (2020), Özşüer (2012) and Yılmaz & Yiğit (2010). Similarly, the study prepared by Aydın et al. (2022), titled "Quantitative Research Report: Turkish Foreign Policy Public Opinion Perceptions Survey" prepared by Aydın et al. (2022), Greece and Armenia are ranked first after the USA and Israel in the list of countries that pose a threat to Türkiye. As a result, students' travel desires towards neighboring countries are influenced by cultural, historical, and geographical factors.

Finally, the statistical results of the study are given. According to the gender variable, there is no statistically significant difference between the students' ability to write the names of neighboring countries and to show them correctly on the map. Similarly, it was not found statistically significant in all countries in which students answered which country on the map correctly or incorrectly according to gender. However, it was found to be statistically significant which country students correctly or incorrectly indicated on the map according to their school type. Similarly, students' ability to write the names of neighboring countries and how many countries they could know on the map were found to be statistically significant according to school type.

The results show that the outputs of the teaching process are dominated by daily life and popular culture rather than the consciousness and image envisaged to be gained by high school students. In order for the teaching process to be nourished by geographical knowledge, students need to acquire the right knowledge from geography teachers, then have the right image, and thus be able to make the spatial evaluation that they should have in their minds. In addition, since the subject examined in this study can be considered general cultural knowledge and images, it is also closely related to all professional groups such as employers, engineers, and doctors. It is suggested that a think tank should periodically report the research on this subject, which is of great concern to our country and our future in many ways, and that the education or geography education of our country should be reviewed based on the results to be obtained here.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Alım, M. (2009). Coğrafya eğitimi öğrencilerinin Türk Dünyası algıları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 574-586.
- Aslanlı, A. (2018). Türkiye-Azerbaycan ekonomik ilişkileri. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 25(1), 15-27. <https://doi.org/10.18657/yonveek.396170>
- Aydın, M., Çelikpala, M., Akgül-Açıkmeşe, S., Canan-Sokullu, E., Güvenç, S., Şenyuva, Ö., & Kaya-Sönmez, S. (2022). *Kantitatif Araştırma Raporu: Türk Dış Politikası Kamuoyu Algıları Araştırması* (İstanbul, 8 Eylül 2022, Kadir Has Üniversitesi Türkiye Çalışmaları Grubu, Global Akademi, Akademetre).
- Balcı, A., & Tuncel, G. (2017). Öğretmen adaylarının önyargı ve ayrımcılığa ilişkin deneyimlerinin fenomenolojik analizi. *Kesit Akademi Dergisi*, 3(11), 95-115.
- Bilgili, M. (2020). Coğrafyada mekân felsefesi üzerine yaklaşımlar. *International Journal of Geography and Geography Education*, 41, 88-102. <https://doi.org/10.32003/igge.674936>
- Bilgili, M., & Kocalar, A. O. (2020). Coğrafya nedir? *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(99), 145-162. <https://doi.org/10.36484/liberal.771132>
- Blum, L. (2004). Stereotypes and stereotyping: A moral analysis. *Philosophical papers*, 33(3), 251-289. <https://doi.org/10.1080/055.686.40409485143>
- CDÖP. (2018). *Ortaöğretim coğrafya dersi (9., 10., 11. Ve 12. Sınıflar) öğretim programı*. MEB Talim Terbiye Başkanlığı Yayınları.
- Coşkun-Özer, A. (2019). Türkiye'nin komşu ülkelerle ticareti üzerine bir değerlendirme. *Journal of the Human & Social Science Researches*, 8(1).
- Cresswell, T. (2014). *Place: An introduction*. John Wiley & Sons.
- Değirmenci, Y. (2019). Öğretmen adaylarının bakış açısıyla Türkiye'nin coğrafi konumunun incelenmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 91-110. <https://doi.org/10.31463/aicusbed.584902>
- Downs, R. M., & Stea, D. (2011). Cognitive maps and spatial behaviour: Process and products. İçinde M. Dodge, R. Kitchin, & C. Perkins (Ed.), *The map reader: Theories of mapping practice and cartographic representation* (ss. 312-317). John Wiley & Sons, Ltd Chichester, UK.
- Kaya, N. (2014). Küresel gelişmeler ışığında coğrafya öğretim programına eleştirel bir bakış. *Milli Eğitim Dergisi*, 44(203), 107-128.

- Kazel, E., & Bayartan, M. (2021). Siyasi coğrafya açısından Türkiye'nin sınır güvenliği: Batı kara sınırları. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 201-219.
- Köşker, N. (2016). Öğretmen adaylarının Ortadoğu tasavvurları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 1463-1476.
- Köşker, N. (2019). Öğretmen adaylarının zihin/taslak haritalarına göre Türkiye'nin çevresindeki ülkeler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 50, 324-358. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.430458>
- Köşker, N. (2020). Öğretmen adaylarının Türkiye'ye komşu ülkelere ilişkin imajları. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 41, 13-35. <https://doi.org/10.32003/igge.650842>
- Özsüer, E. (2012). Türk-Yunan ilişkilerinde "biz" ve "öteki" önyargıların dinamikleri. *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 1(2), 269-309.
- Sandal, E. K., Hançerkıran, M., & Tıraş, M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli mülteciler ve Gaziantep ilindeki yansımaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 461-483. <https://doi.org/10.21547/jss.256714>
- Şahin, E., & Çoban, A. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Ortadoğu coğrafyası hakkındaki farkındalıkları. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(3), 137-151. <https://doi.org/10.30803/adusobed.456168>
- Tunçel, H. (2002). Türk öğrencilerin zihin haritalarında İslam ülkeleri. *Fırat University Journal of Social Science*, 12(2), 83-103.
- Ünlü, M., & Edurmaz, T. (2018). Orta Doğu lisans öğrencilerinin gözünde bölgesel liderliğin geleceği ve Türkiye'nin durumu. *International Journal of Geography and Geography Education*, 38, 69-90. <https://doi.org/10.32003/iggei.440946>
- Ünlü, M., & Yıldırım, S. (2017). Coğrafya dersi öğretim programına bir coğrafi beceri önerisi: Mekânsal düşünme becerisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 35, 13-20. <https://doi.org/10.14781/mcd.291018>
- Van Manen, M. (2016). *Phenomenology of practice: Meaning-giving methods in phenomenological research and writing*. Routledge.
- Yılmaz, K., & Yiğit, E. Ö. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Avrupa, Ortadoğu ve Türkiye'ye komşu ülkelere ilişkin algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 318-334.